

MUMPFAHA TA'O

**Summer Institute of Linguistics
Publisher
1990**

**Published
in cooperation with
the Institute of Philippine Languages
and the Department of Education, Culture and Sports
Manila, Philippines**

Additional copies of this publication are available from:

**Book Depository
P.O. Box 2270 CPO
1099 Manila**

Mayoyao Ifugao Primer (Let's Read)

90.2-690-2C 52.50P-906022B

ISBN 971-18-0154-X

Printed in the Philippines



REPUBLIKA NG PILIPINAS
(Republic of the Philippines)
MINISTRI NG EDUKASYON, KULTURA AT ISPORTS
(MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE & SPORTS)
MAYNILA
(MANILA)

TANGGAPAN NG
(OFFICE OF THE

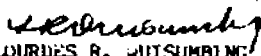
MINISTER
(MINISTER)

PAUNANG SALITA

Bahagi ng ating yaman ang pagkakaroon ng iba't ibang wika at kultura sa ating bansa. Iba't ibang wika ang sinasalita ng iba't ibang pangkat na naninirahan sa ating kapuluan. Ikinararangal nating pangalagaan ang mayamang pamanang pangkalinangan ng mga pangkat na ito upang palaganapin ang pagkakaiba at ang pagmamalaki sa pambansang pagkakakilanlan.

Ang aklat na ito na nasusulat sa isa sa mga katutubong wika sa Pilipinas ay naglalayong paunlarin ang kasanayan sa pagbasa at pagkaunawa, dagdagan ang kaalaman, patindihin ang pagmamalaki sa unang wika, at ihanda ang estudyante sa pagtanggap sa pambansang wika. Sa ganitong lapit, mawiwiling magbasa ang isang batang bago pa lamang natututong magbasa, at nagkakaroon siya ng tiwala sa sarili. Dahil dito'y nasisiyahan siyang magpatuloy ng pag-aral upang maging bahagi ng pagpapaunlad ng bansa.

Ikinararangal ng Kagawaran ng Edukasyon, Kultura at Isports na ipakilala ang aklat na ito bilang pinakahuli sa isang serye ng mga aklat na naglalayong palaganapin ang pagkatutong bumasa at sumulat. Sa pamanagitan ng pagpapalakas sa mga pangkat linggwistiko, pinalalakas din natin ang bansa.


LOURDES R. LUISUMBING
Kalihim

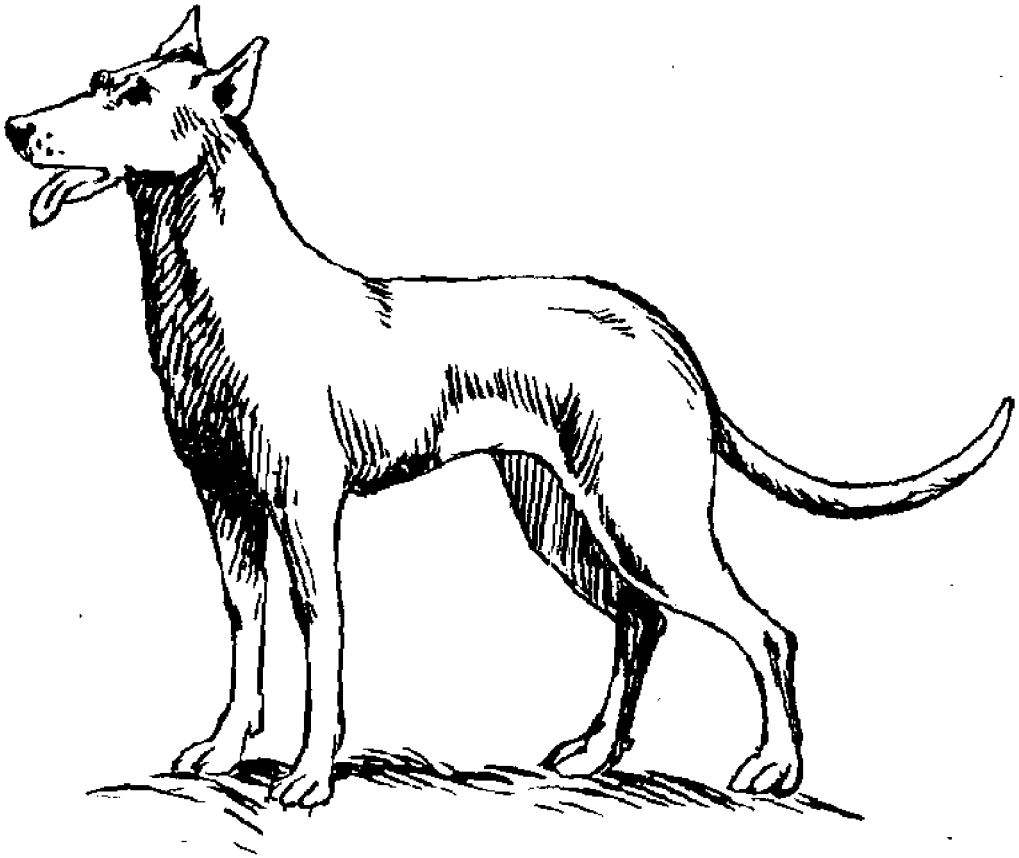
AOE/net

PREFACE

This tri-lingual book has been prepared as an aid in reading comprehension. The same material is repeated in Mayoyao, Filipino, and English. The Mayoyao text was drafted by Pastora C. Sabelo, and Mrs. M. Atluna kindly prepared the Filipino translation.

CONTENTS

	PAGE
1. Hini Aho	1
2. Hini Pfu'at	5
3. Hini Puha	9
4. Hini Labit	13
5. Hini Akop	17
6. Hini Khancheng	21
7. Hini Pfakah	25
8. Hini Amunin	29
9. Hini Pfaniyah	33
10. Hini Tu'ag	37



Hini Aho

Hini aho ja apat chi hu'i na ja chugwa chi inga na ja chugwa khu chi mata na. Hini aho ja nachutchutan. Ot'ottong hinuy aho mu hini puha, muti it'ittang khu mu hini pfapfuy. Hitay an aho ja nablay, hijaot una itatadlay hichuy himot na. Aluulana an amin chi takhu hi maloh. Pfantajana hini nunhitugwan nun madhom. Achi chi'a alichuwan ay ni aho anong un mapfajag an agkhuy chi'a tintinnig. Maporhat hi pulutan hinuy aho.

Tikhan ju hinuy nepto' an hapit ay tay nahudhud ja intula' ju ay tay "blank".

1. _____ hini hu'in chi aho.
2. Ot'ottong hini aho mu hini _____ .
3. It'ittang khu mu hini _____ .
4. Pfantajana hini _____ nun madhom.

Ang Aso

Ang aso ay mayroon apat na paa, dalawang tainga at dalawang mata. Mabalahibo ang aso. Mas malaki ang aso kaysa sa pusa. Mas maliit ito kaysa sa babuy. Ang asong ito ay nagpapahinga. Pagod siya kaya nakalawit ang kaniyang dila. Tinatahulan niya ang mga taong nagdaraan. Binabantayan niya ang ating bahay sa gabi. Hindi ka niya makalilimutan kahit hindi ka niya makita ng matagal. Ang karne ng aso ay masarap kainin.

Hanapin ang tamang salita sa kuwento para ipuno sa blanko ng mga pangungusap.

1. _____ ang paa ng aso.
2. Mas malaki ang aso kaysa sa _____ .
3. Mas maliit siya kaysa sa _____ .
4. Binabantayan niya ang _____ kung gabi.

The Dog

A dog has four legs, two ears and also two eyes. A dog is hairy. A dog is bigger than a cat but smaller than a pig. This dog is tired, that is why its tongue is hanging out. It barks at all the people passing by. It guards the house at night. It will not forget you even if it does not see you for a long time. Dog meat is delicious.

Find the words in the story to fill in the blanks in the sentences.

1. A dog has _____ legs.
2. A dog is bigger than a _____ .
3. It is smaller than a _____ .
4. It guards the _____ at night.



Hini Pfu'at

Hinuy pfu'at ja achi podhon chi takhu. Achi maphod nu gway pfu'at hichi nunhitugwan ti pumpa''i cha chi khina'u an omat hay hana lopfung. Pun'a'ana hana pakhuy ja nungngibngipfana hana cha'lig chi pfalay. Anunay empah chi manu' ja kolong. Atona an amin hato ti matachom hini pfapfa na. Nahulitan hini hungahong na . Pun'e'alat na hana matachom an pfapfa na an mangapja hi hapfang ta umuy hi podhona an omajan. Majamot an omajat hi ajiw ja tu'ud chi pfalay ja alang ti matachom hana kha''omot na. Mahapor an apfulon ta makak cha hichi nunhitugwan ja hichi alang ti mun'optot hini chormun cha. Maphod nu gwachay puha ta patajon cha hana pfu'at ti ma'id chamchama itulong cha hi takhu.

Itula' ju hay pampfar ju hay hato mepfagpfakha.
Tikhan ju hinuy pampfar ju ay tay nahudhud.

1. Anagkha ta achi podhon chi takhu hini pfu'at?
2. Ngachan hay hana i''i''itang an animar an anun chi pfu'at?
3. Ngachan nuy mamatoy ja mangan hi pfu'at?

Ang Daga

Ang daga ay ayaw ng tao. Hindi mabuti na may daga sa loob ng bahay dahil sumisira ito ng kagamitan gaya ng damit. Kumakain ito ng palay at sumisira din ng dingding ng bahay. Kumakain ito ng sisiw at itik. Nagagawa niya ang mga ito dahil may matatalas siyang ngipin. May matulis itong nguso. Ginagamit niya ang kaniyang matalas na ngipin sa pagngatngat at paggawa ng butas para gawin niyang daanan sa pagpunta sa mga lugar na gusto niyang puntahan. Ang daga ay madaling makaakyat ng puno at poste ng bahay at kamalig dahil matatalim ang kaniyang mga kuko. Kailangan itaboy ang mga daga palabas ng bahay at kamalig dahil nakapagpapabaho ito. . Makabubuti kung mayroong pusa o kaya ay pampatay sa mga ito dahil wala itong maitutulong sa tao.

Isulat ang tamang sagot sa tanong sa inyong papel.
Tingnan ang sagot sa kuwento.

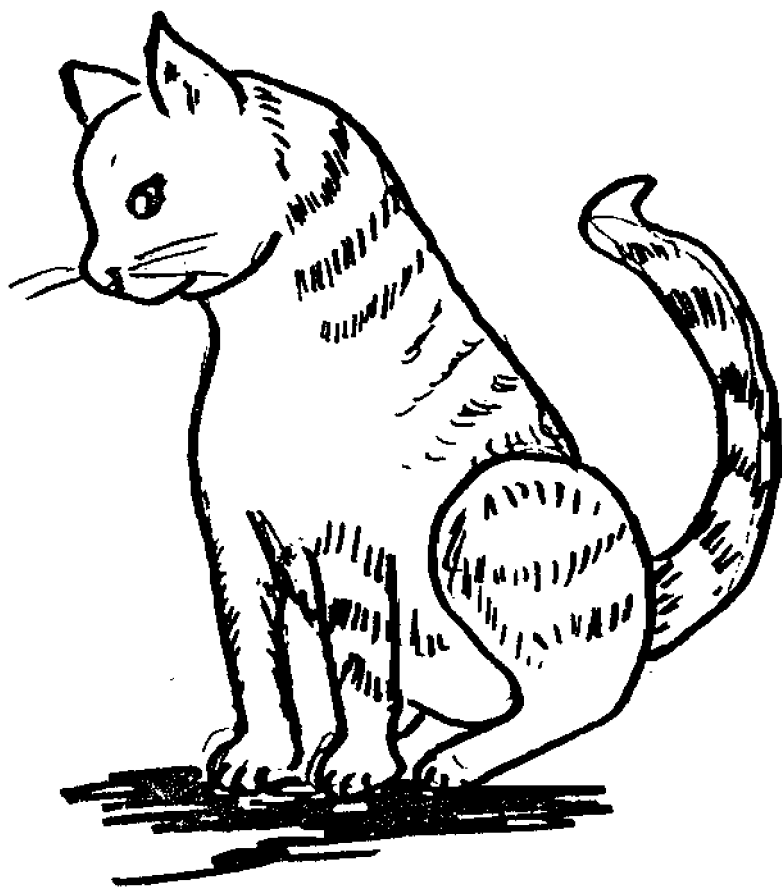
1. Bakit ayaw ng tao ang daga?
2. Anong maliliit na hayop ang kinakain ng daga?
3. Anong hayop ay pumapatay at nangangain ng daga?

The Rat

People do not like rats. It is not good to have rats in the house because they destroy people's property such as clothes. It eats rice and even destroy walls of houses. It eats baby chicks and ducklings. It can do all these things because it has sharp teeth. It has a pointed snout. It uses its sharp teeth to gnaw and make a pathway to go where it wants to go. Rats can easily climb trees and posts of houses and granaries because they have sharp claws. Rats need to be driven out of houses and granaries because their nests are very smelly. It is good to have a cat so that it will kill the rats because they are no use to people.

Write the answer to the questions on your paper.
Look for the answers in the story.

1. Why don't people like rats?
2. What baby animals do rats eat?
3. What animal kills and eats rats?



Hini Puha

Ngay gway puha na ay cha'ju? Anagkha ta mumpupuha aju? Ngachan tugwali chi chom'or nu ma'id puha? Hitay puha ja mahahapor ta'o. Maphod chi me'pangan hi puha. Achi otong hini anuna ja un ma'ma'ulloy. Cho'or hini itulong na ti punchupap na ja nun'epalajaw na hana pfu'at. Nu gwachay puha ta'o ja achi pumpa'in chi pfu'at hana khina'u ja achi cha pun'a'an hay meha'pfa hi tenchanan. Achi mun'achug hini puha ja angkhay muti mapfalin an mihcha khu. Maporhat anu hini puha an allon hana nanamtaman. Ep'ephod ta'o an me'pangan ti hato puha ja mapmaphod cha.

Itula' ju hi "aa" nu ohto hini allon tay "sentence" ja "achi" nu achi ohto.

1. Mahahapor ta'o hini puha.
2. Otong hini anuna.
3. Punchupap na hana pfu'at.
4. Ep'ephod ta'o an me'pangan hi puha.

Ang Pusa

Sino sa inyo ang may pusa? Bakit ka may pusa? Ano ang dadami kung walang pusa? Ang pusa ay mapapakinabangang hayop. Ang hayop na ito ay magandang alagaan. Kaunti ang pagkain at mabait pa. Nakatutulong ito sa atin nang malaki. Ito ay nanghuhuli at nangtatakot ng mga daga. Kapag may pusa tayo, ang pagkain at mga gamit natin ay hindi makakain o masisira ng mga daga. Hindi lang tagabantay ng bahay ang pusa, kundi nakakain din ito. Sabi ng mga nakatikim na ang karne ng pusa ay masarap. Kailangan magkaroon tayo ng pusa at alagaan ito. Maging mabait ka sa iyong pusa dahil ito ay mabait na hayop.

Isulat ang salitang “tama” kung ang pangungusap ay tama. Isulat ang salitang “mali” kung hindi tama.

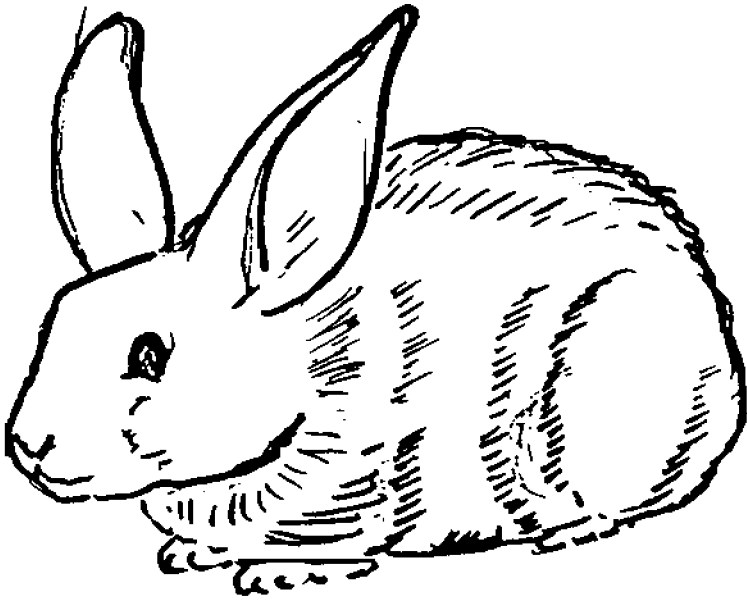
1. Ang pusa ay mapapakinabangan hayop.
2. Marami itong kinakain.
3. Humuhuli ito ng daga.
4. Kailangan alagaan natin ang ating pusa.

The Cat

Which of you has a cat? Why do you have a cat? If there are no cats, what will multiply? We need cats. They are nice animals to take care of. They do not eat a lot and they are very gentle. It helps us a lot because they catch and drive away rats. If we have cats, the rats will not destroy our things or eat left-over food. Cats not only scare away rats but they can also be eaten. According to those who have tasted cat, it is delicious. We should take good care of them because cats are very nice.

Write "true" if the sentence is true. Write "false" if the sentence is not true.

1. We need cats.
2. They eat a lot.
3. They catch rats.
4. We should take good care of our cats.



Hini Labit

Gwacha han ma'ma'ayyup an animar. Hini ngachana ja labit. Hini enotong na ja hinuy khu chutchut na ja oma''at ay ni puha. Muti hini inga na ja ampfirpfillog ja anchu'chu''oy mu hini puha. Hay hana anun ni labit ja hay holo'. Anuna khu hay hana lakhah, hana khadchat ja holo' chi Hapon ja hay hana uchumna an holo'. Tikhagwun ta achi epa'an hana napipito' ja nalukhit an holo'. Nalukhit ayya hini epa'an ja hijah tay chi khapu na hi atajana. Hitay an labit ja achi omalat hi takhu ti un ma'ma'ulloy ja madmadchengeh khu. Khagkhaju an chom'or ti na'lum ayya ja gway unum, achi ayya ja gway gwalo. Maporhat hi ihcha ti oma''at hi manu' hini tatam na.

Itula' ju hay pampfar ju hay hato mepfagpfakha. Tikhan ju hinuy pampfar ju ay tay nahudhud.

1. Ngay ngachan tay animar ay tay an hudhud?
2. Ngay amatan tugwali ni ingan ni labit?
3. Ngay tatam ni labit?

Ang Kuneho

May hayop na itinatangi at inaalagaan. Ang itinatangi at inaalagaang hayop na ito ay kuneho. Ito ay kasing laki ng pusa. Ang balahibo rin nito ay kagaya ng sa pusa. Mas malapad at malaki ang tainga ng kuneho kaysa sa pusa. Kumakain ng damo ang kuneho. Kumakain din ito ng talbos ng kamote, damong hapon at iba pa. Siguraduhin mong malinis ang damong ibinibigay mo sa kuneho. Dahil ang maduming damo ay maaaring kaniyang ikamatay. Hindi nangangagat ng tao ang kuneho. Ito ay maamo, malambot at malinis na alagaan. Madaling dumami ang kuneho dahil kung manganak ito ay anim hanggang walo. Masarap ang karne ito. Ito ay lasang manok.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Ano ang alagang hayop na nasa kuwento?
2. Paano mo maisasalarawan ang tainga ng kuneho?
3. Ano ang lasa ng karne ng kuneho?

The Rabbit

There is a very tame animal. It is called a rabbit. Its size and also its fur are like a cat's. But its ears are wider and longer than a cat's. Rabbits eat grass. They also eat camote tops, Japanese grass and other things. See that you do not feed it muddy or dirty grass. If you feed it something dirty, that might cause it to die. Rabbits do not bite people because they are tame. They are also attractive. Rabbits multiply quickly because, when they give birth, they have six or eight babies. Its meat is delicious because it tastes like chicken.

Write the answers to the questions on your paper.

1. What is the name of the animal in the story?
2. What are rabbits' ears like?
3. What does rabbit taste like?



Hini Akop

Kuup! Kuup! Kuup! Ngay ngachan nuy hagwiti an khun mangamangali ay nuy ngachana?

Nunhohonnot han o'otong an mata na ay nuy angah na. Oma''at khu un nunchachagkhar. Napipi'ot khu hinuy hopfat na. Achi tomajap hi a'arkhagwan. Munheheto ay nuy munhehellong ja hana ajiw an cho'or chi hapang na ja malupfong chi tupfu na. Achi toma'ot nu tikhan chi'a ja achi lomajaw muti unot tomoto''or. Malenong an tomajap hi nun lapfi. Anong un munnaud an munhehellong ja mamallag chi pannig na ja punchupap na hana pfu'at ja ulog an hay hato chi khuna anun.

Itula' ju hay pampfar ju hay hato mepfagpfakha. Tikhan ju hinuy pampfar ju ay tay nahudhud.

1. Ngay ngachan nuy hagwiti an khun mangamangali ay nuy ngachana?
2. A''anunay khuna tomajapan?
3. Ngay khun anun chi akop?
4. Chaad chi punhihittugwan ni akop?

Ang Kuwago

Kuup! Kuup! Kuup! Ano kaya iyong ibon na nagsasabi ng kaniyang pangalan? Malalaki ang kaniyang mga matang magkatabi sa kaniyang mukha. Parang may salamin siya. Baluktot ang kaniyang tuka. Hindi siya lumilipad sa araw. Namamalagi siya sa madidilim na lugar o kaya ay sa punong kahoy na may madahong sanga. Hindi matatakot ang kuwago pag nakita ka. Sa halip ay tititig sa iyo ng hindi man lang kukurap. Matahimik na lumilipad ito sa gabi. Kahit napakadilim nakakakita itong mabuti at nakahuhuli ng daga at ahas para kainin.

Isulat ang sagot sa tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa kuwento.

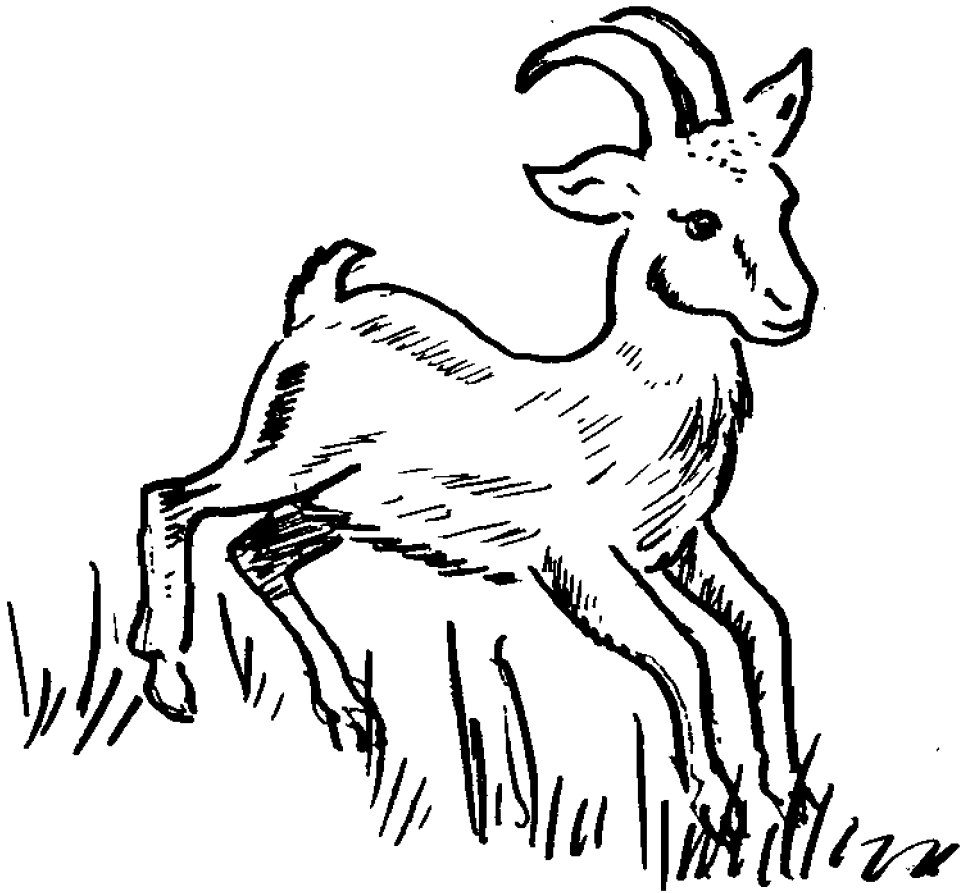
1. Anong ibon ang paulit-ulit na sinasabi ang kaniyang pangalan?
2. Kailan lumilipad ang kuwago?
3. Ano ang kinakain ng kuwago?
4. Saan nakatira ang kuwago?

The Owl

Kuup! Kuup! Kuup! What is that bird that keeps saying its name? Its big eyes are close together on its face. It looks as if it is wearing eyeglasses. It also has a hooked beak. It does not fly during the day. It stays in dark places or in trees with many branches and thick leaves. It is not frightened if it sees you and will not go away but just stares without blinking. It flies around quietly at night. Even when it is very dark, it sees clearly and catches rats and snakes to eat.

Write the answer to the questions on your paper.
Look for the answers in the story.

1. What bird keeps saying its name?
2. When does the owl fly?
3. What does the owl eat?
4. Where does the owl live?



Hini Khancheng

Hitay khancheng ja hijay oma''at hi pfakah hay hana ma'id mapfalina an takhu. Hitay hini khun cha allon ay ni laju. Anagkha tugwali? Aa, ti anong un ma'id pahto ja mapfalin an me'pangan ta hi khancheng ti nalaka ja un hay holo' chi anuna. Khagkhaju an chom'or ti khun mumpiggwa an ma'lum hi oha hi tagwon ja khun chugwa wenna tolo hini empalay na. Nu cho'or chi khancheng ja gway pangalan hi ihcha ja khatah.

Tikhan ju hinuy nepto' an hapit ay tay nahudhud ja intula' ju ay tay "blank".

1. Hini _____ ja pfakah hay hana ma'id mapfalina an takhu.
2. Hay _____ ja angkhay chi anun cha.
3. Nu gway khancheng ja gway pangalan hi _____ ja _____ .

Ang Kambing

Ang kambing ay parang baka ng mahirap na tao. Ito ang naririnig natin sa radyo. Bakit? Dahil kahit ang mahihirap ay maaaring magkaroon nito. Liban sa mura, ang kailangan lang nito ay damo. Madaling dumami ang kambing dahil nanganganak ito ng dalawang beses sa loob ng isang taon ng dalawa o tatlo. Kung maraming tayong kambing magkakaroon tayo ng karne at gatas.

Hanapin ang tamang salita sa kuwento para ipuno sa mga blanko ng mga pangungusap.

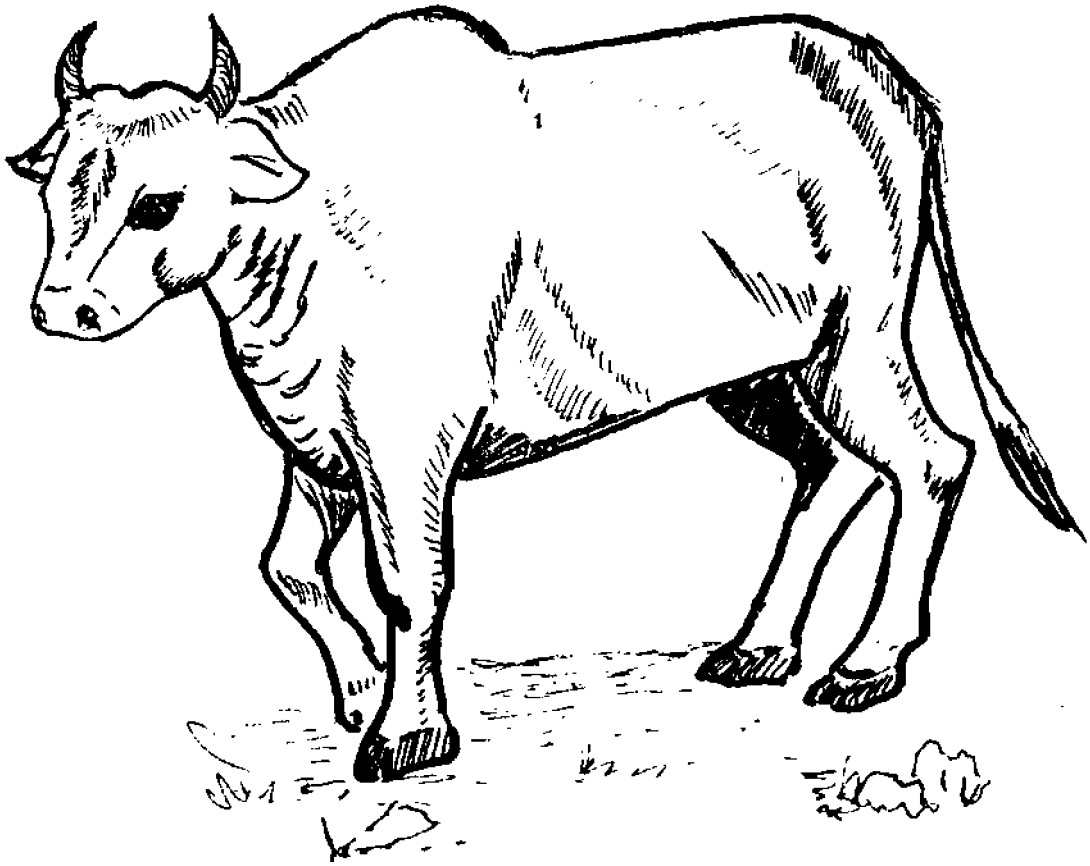
1. Ang _____ ay baka ng mahirap.
2. Nangangailangan lamang ito ng _____ upang mabuhay.
3. Kapag dumami ang kambing ay masagana tayo sa _____ at _____ .

The Goat

The goat is like a poor man's cow. This is what they always say on the radio. Why? This is because, even if there is no pasture, we can raise goats because they are cheap and all they need is grass. Goats multiply quickly because they give birth twice a year to two or three kids. If we have many goats, we can get meat and milk.

Find the words in the story to fill in the blanks in the sentences.

1. The _____ is the poor man's cow.
2. All they need to eat is _____ .
3. If we have goats, we can get _____ and _____ .



Hini Pfakah

Gway tinnig ju chah hi pfakah? Hini pfakah ja achi cha mumpapadchung. Gwachay mangmangitit, mompfolah ja mumpuchaw, ja gwacha khu hana napolettakan. Ho'ho'chod ja i''i''itang hini ha'khud cha. Gwacha hana o'otong an pfakah ja gwacha khu hana i'itang. Hitay pfakah ja tumulong cha hi tamu an omat hi nugwang. Mapfalin an manchuwon an mun'alachu ja munkhujud hi ajiw ja patuki. Hini pfakah ja mapfi'ah ja ahop khu an mahenaangan ja an ma'ugwaw mu hini nugwang. Khagkhaju an chom'or hini pfakah nu gwachay ampfilog hi pahto hi anganan cha. Hitay pfakah ja otongngan hi pangalaan hi pihu ti nangina. Gway pfakah ju?

Itula' ju hay pampfar ju hay hato mepfagpfakha.
Tikhan ju hinuy pampfar ju ay tay nahudhud.

1. Ngay kolor hana pfakah?
2. Ngay mapfalin hi tamuwan ni pfakah?
3. Ngay anganan ni pfakah?

Ang Baka

Nakakita ka na ba ng baka? Ang mga baka ay hindi magkakakulay. May itim, pula, puti, at ang iba ay may batik-batik ang kulay. Ang baka ay may sungay pero ito ay maigsi at maliit. May malalaki at maliliit na baka. Nakakatulong ang baka sa mga gawain gaya ng kalabaw. Matuturuan itong mag-araro, at humila ng troso at kariton. Ang baka ay mas malakas kaysa sa kalabaw. Mas matagal ding magutom at mauhaw. Madaling dumami ang baka kung ipapastol ito sa malawak na pastulan. Madaling pagkakitaan ito dahil mahal ang karne nito. Mayroon ba kayong baka?

Isulat ang sagot sa tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa kuwento.

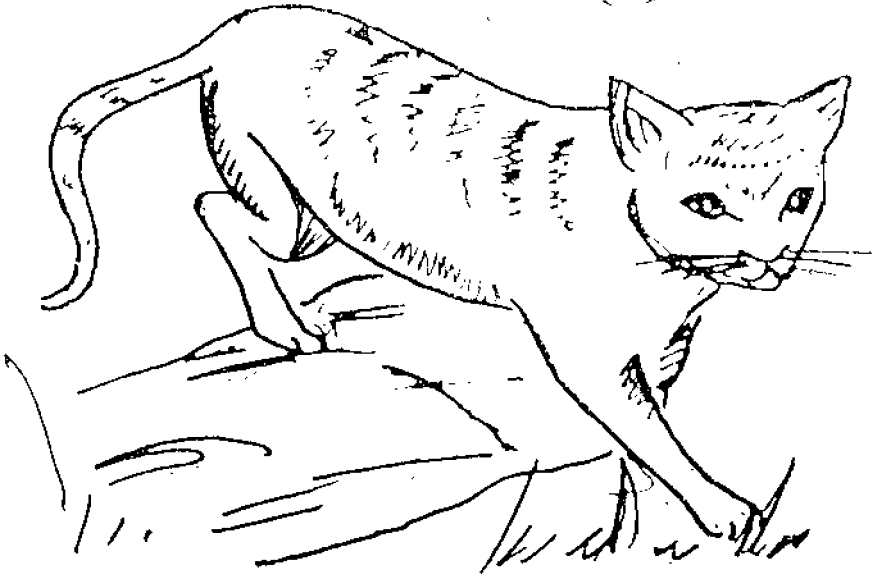
1. Ano ang mga kulay ng baka?
2. Anu-ano ang maari natin iturong gawin ng baka?
3. Saan mainam ipastol ang baka?

The Cow.

Have you seen a cow? Cows are not all the same. There are black, red and white ones and some are spotted. They have short, small horns. There are big cows and there are also small cows. Cows can help in our work, like carabao. We can train them to plow and pull wood and carts. Cows are stronger than carabao and they take longer to get hungry and thirsty. Cows will quickly multiply if they can graze on wide pasture lands. Cows are a good source of money because the meat is expensive. Do you have a cow?

Write the answer to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. What colors are cows?
2. What work can cows do?
3. Where is a good place for cows to graze?



Hini Amunin.

Hini amunin ja mihihidchi hichi acha. Hitay an amunin ja mumpfongtit. Omman hana cho'or an pfunga. Pa'appodhona hay hana munlameeh an pfunga. Omman hi munhampot an tupfun chi holo' ja unot anun hana pfunga. Atona hitay ta achi khagkhaju an pfumutay hini inana. Cho'or hini mammamhod an mangihcha hi amunin. Hay aton cha an mangala ja un cha anupon wenna un cha ortipfon. Achi cha ayya ihcha hini op'op na ja enephod cha hi lahot. Achi' podhon an ihcha hini amunin. He'a mah? Penhod mu chah?

Tikhan ju hinuy nepto' an hapit ay tay an "sentence" ja intula' ju ay ni peper ju.

1. Hini amunin ja mihihidchi hichi (gwanggwang, acha, pajaw).
2. Gwa ayya an mangan ja enomman hi munhampot an (peper, holo', ajiw).
3. Mapfalin an mephod hini op'op na hi (pfato'ong, lopfong, lahot).

Ang Musang

Ang musang ay nakatira sa gubat. Mabaho ang hayop na ito. Kumakain ito ng maraming ibat-ibang uri ng prutas. Pero pinakapaborito niya ang matamis na prutas. Bago siya kakain, kumakain muna siya ng magaspang na damo. Ginagawa niya ito para hindi lumabas ng sabay-sabay ang kaniyang kinain. Marami ang gustong kumain ng karne ng musang. Namamaril sila o kaya ay naglalagay ng bitag para hulihin ang hayop na ito. Kung hindi nila kakainin ang balat ginagawa nila itong pasikin. Ayaw ko ang karne ng musang. Ikaw, gusto mo?

Hanapin ang tamang salita para mabuo ang pangungusap. Isulat sa inyong papel.

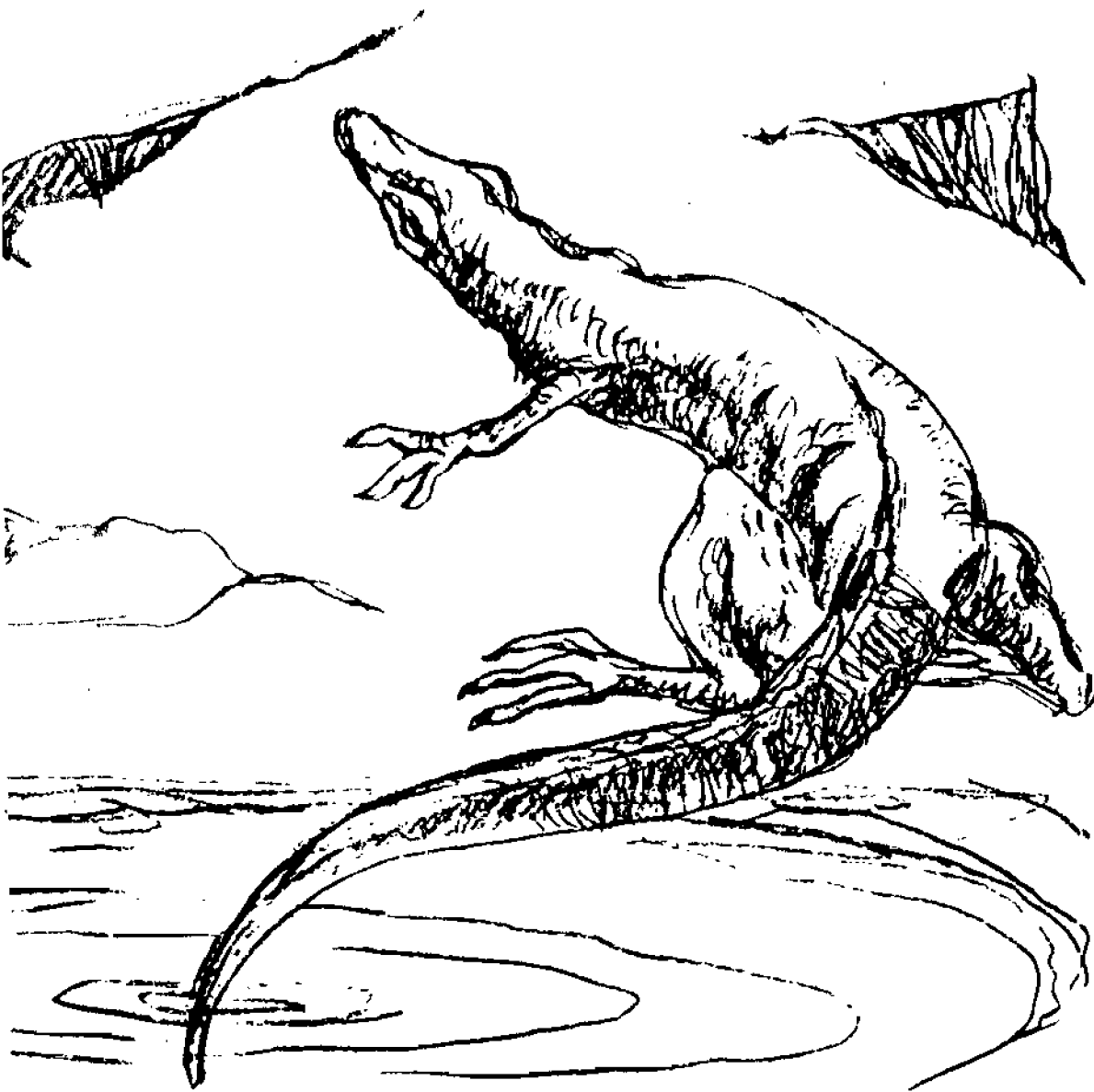
1. Ang musang ay nakatira sa (ilog, gubat, palayan).
2. Bago ito kakain, kumakain muna ito ng magaspang na (papel, damo, kahoy).
3. Ang balat nito ay magagawang (sombbrero, damit, pasikin).

The Wildcat.

The wildcat lives in the forest. This wildcat is a very smelly animal. It eats many kinds of fruit. But it likes sweet fruit best. Before it eats, it eats some coarse grass. It does this so that what it eats will not come out quickly. Many people like to eat wildcat meat. To catch it, they hunt or trap it. If they do not eat the skin, they make it into a backpack. I do not want to eat wildcat meat. How about you? Do you want to?

Find the correct word to complete the sentences.
Write it on your paper.

1. The wildcat lives in the (river, forest, ricefield).
2. Before it eats, it eats some coarse (paper, grass, wood).
3. The skin can be made into a (hat, shirt, backpack).



Hini Pfaniyah

Oma''at hi ulog hinuy pfaniyah an nalahhipan hinuy op'op na. Anchu'oy khu hinuy igwit na. Muti pfu'un ulog ti gwacha chi apat hi hu'i na. Nalot ja matachom hini kha''omot na. Munhenaang ayya ja entadlay na hinuy anchu'oy an himot na.

Mumpuni'ot hinuy himot na ti hija chi ep'otan hana angkhukhulom ja tumog ja hana lalog. Unchani ta gway na'amung hi nep'ot ja inur'ulloy na an eparno' ta gway atona an mangu'mun. Lomtop khu hitay pfaniyah hichi gwanggwang ja hichi pajaw ta i mamikaw hi anuna. Nabhug ayya ja i nunhinop hichi hogwong ta i malo'.

Piliyon ju hini hapit ay chuy ahpfuna an nepto' ay tay "blank" ja intula' ju.

1. Oma''at hi _____ hini pfaniyah.
2. _____ hinuy himot na.
3. Ep'otan chi _____, _____ ja _____.
4. Nabhug ayya ja i nunhinop hichi _____.

mumpuni'ot, angkhukhulom, tumog, lalog, ulog, hogwong

Ang Bayawak

Ang bayawak ay parang ahas. Ang kaniyang balat ay makaliskis. Mahaba ang kaniyang buntot. Pero hindi ito ahas dahil ito ay mayroong apat na paa. May matitigas at matatalim na kuko ito. Pag nagugutom siya, inilalabas niya ang kaniyang dila dahil ginagamit niya ito sa panghuhuli ng mga insecto gaya ng langgam, langaw at lamok. Pag ang insecto ay napagapang o kaya ay dumapo sa kaniyang malagkit na dila, dahandahang ipinapasok ng bayawak ang kaniyang dila para lunukin ang mga ito. Ang bayawak ay nakalalangoy din at nakahuhuli ng isda sa ilog o sa palayan. Pag nabusog na ito, nagtatago sa bitak at matutulog.

Piliin ang tamang salita sa loob ng kahon sa ilalim para ipuno sa nawawalang salita ng mga pangungusap.

1. Parang _____ ang bayawak.
2. _____ ang dila nito.
3. Nadidikit ang mga _____, _____, at _____ sa kaniyang dila.
4. Pag busog na ay nagtatago ito sa _____.

malagkit, langgam, langaw, lamok, bitak, ahas

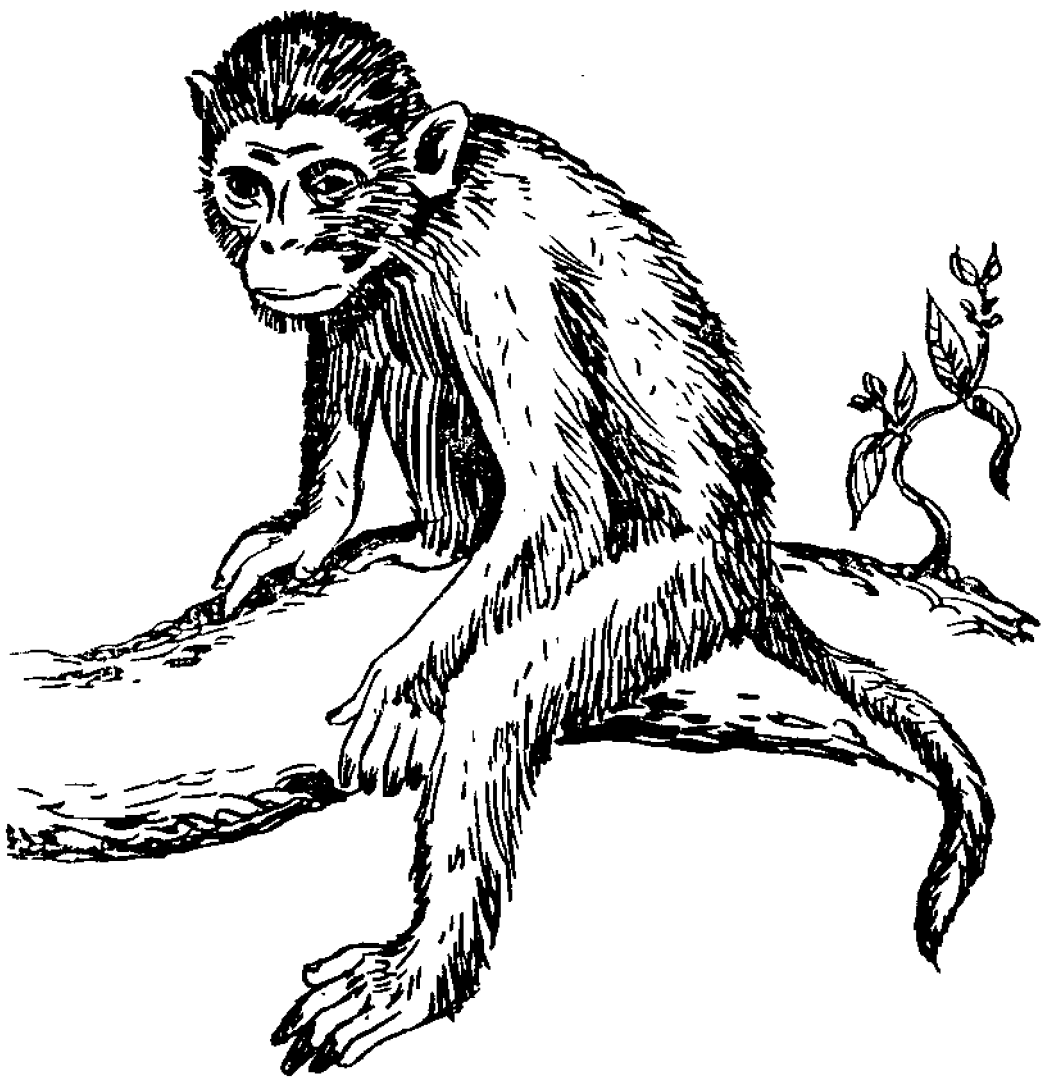
The Lizard

The lizard has scaly skin like a snake. It also has a long tail. But it is not a snake because it has four legs. Its claws are hard and sharp. When it is hungry, it puts out its long tongue. Its tongue is sticky because it uses it to catch ants, flies and mosquitos. When many insects are stuck on its tongue, it slowly pulls it in so that it can swallow them. The lizard also dives into the river or ricefields to catch fish to eat. When it is full, it hides in a hole to sleep.

Choose words from the box below to fill in the missing words in the sentences.

1. The lizard is like a _____ .
2. It has a _____ tongue.
3. The lizard uses its tongue to catch insects like _____, _____, and _____ .
4. When it is full, it hides in a _____ .

mosquitos, sticky, ants, snake, hole, flies



Hini Tu'ag

Hitay tu'ag ja un mihihidchih acha. Itukhana chi ajat hi hapang chi ajiw. Oma''at hi takhu hinuy tikhaw na, om'omod hini ngamoy na. Nachutchutan an amin hini achor na. Hay anuna ja hana pfungan chi ajiw. Podpodhona khu an anun hana pflat. Mapfalin an mihcha hini tu'ag ja mapfalin khu an alan hi am'ammayyu. Gwacha hana khun aton chi tu'ag an akhakhattagwa. Podpodhona an mangaan hi oto, an punhapu'iig na hini pfuu'. Gwacha ayya chi tinnig na hi oto ja ilit hon nunkhutum na. Ma'id ayya tikhana hi oto ja tinuppaana hini pfuu'. Hot penhod mu chah an ihcha hinuy tu'ag? Achi' mangkay.

Itula' ju hay pampfar ju hay hato mepfagpfakha. Tikhan ju hana pampfar ju ay tay nahudhud.

1. Ngay pihidchijan ni tu'ag?
2. Ngay podpodhona hi anun?
3. Ngay atona hu'un ma'id tikhana hi oto?
4. Mihcha chah tugwali hini tu'ag?

Ang Unggoy

Ang unggoy ay hayop na nakatira sa gubat. Nangungunyapit ito sa mga sanga ng punong kahoy. Ito ay mukhang tao lalo na ang kaniyang mga kamay. Mabalahibo ang buong katawan. Kumakain ito ng prutas. Saging ang gusto niyang kainin. Ang karne ng unggoy ay makakain din. Puwede rin alagaan ang unggoy. Mayroon din ginagawa ang unggoy na nakakatawa. Gusto nitong manghuli ng kuto sa buhok. Pag nakakita ito ng kuto tinitiris niya ito sa pamamagitan ng kaniyang ngipin. Pag wala itong makitang kuto dinuduraan niya ang buhok. Gusto mo bang kumain ng karne ng unggoy? Ayaw ko.

Isulat ang tamang sagot sa tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa kuwento.

1. Saan nakatira ang unggoy?
2. Ano ang gustong gusto nito kainin?
3. Ano ang ginagawa nito kapag walang makitang kuto?
4. Masarap bang kainin ang karne ng unggoy?

The Monkey

The monkey lives in the forest. It is always climbing on branches of trees. It looks like a person, especially its hands. The whole of its body is furry. Its food is fruit. It likes to eat bananas too.

Monkey's meat can be eaten and it can also be taken for a pet. There is something a monkey does which is funny. It likes to remove lice from people's hair, parting the hair with its hands. If it sees lice, it crunches them in its teeth. If it does not see lice, it spits on the hair. Do you want to eat monkey's meat? I don't!

Write the answers to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. Where does the monkey live?
2. What does the monkey like to eat?
3. What does the monkey do when it does not see any lice?
4. Can monkey meat be eaten?